

„Goede gronden voor nieuw bos”

Er zijn goede perspectieven voor extra bosaanleg. Door een combinatie van wensen en mogelijkheden van overheid en marktsector is in 25 jaar 50.000 ha extra bos aan te leggen, naast de 25.000 ha die al in de plannen van het rijk zijn opgenomen. Het betekent dat in deze periode ongeveer 3% van het huidige landbouwareaal onttrokken wordt aan de landbouw ten behoeve van bosaanleg.

Dit concludeert de Commissie Bosuitbreiding in haar rapport: „Goede gronden voor nieuw bos”. Op 14 januari jl. overhandigde de Commissie haar advies aan staatssecretaris Gabor en de ministers Andriessen en Alders.

Waarom een Commissie Bosuitbreiding?

De directe aanleiding tot de instelling van de Commissie zijn het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP+) en de nota Klimaatverandering geweest. Uit milieu-overwegingen (de binding van CO₂) zou meer bos zeer wenselijk zijn. Als belangrijke producent van CO₂ zou het bedrijfsleven hoofdfinancier moeten zijn. Daarnaast stond en staat er een nieuwe bosnota op stapel, waarin bosuitbreiding ook een belangrijk onderdeel vormt. Dit tezamen was voor het Ministerie van LNV een reden om een zware commissie in te stellen. Op 22 september 1992 installeert staatssecretaris Gabor van LNV, ook namens de ministers Andriessen van EZ en Alders van VROM de Commissie Bosuitbreiding, ook wel de Commissie Rauwenhoff genoemd. Zij krijgt de opdracht om in deze tijd van schaarse middelen en stijgende wensen advies uit te brengen over de haalbaarheid om in de komende decennia extra bos aan te leggen. Analyse van de knelpunten, mogelijkheden om het maatschappelijke bestuurlijke draagvlak voor de bosuitbreiding te vergroten, nieuwe financieringsmogelijkheden en een mogelijke taakverdeling tus-

Extra bos is zeer wenselijk uit milieuoverwegingen

Schone vorm van grondgebruik Plan voor aanleg van extra bossen

Meer bossen nodig, vooral op landbouwgrond 'Aanleg van 50.000 hectare extra bos is haalbaar'

Goede grond om 50.000 ha extra bos aan te leggen

Door een onze redacties

DEN HAAG, 14 JAN. De komende 25 jaar kan in Ned land 50.000 hectare extra bos worden aangelegd, naast uitbreiding van 25.000 hectare die al in de plannen het Rijk is opgenomen. Het accent moet daarbij vo liggen op de bebouwing van landbouwgronden.

DEN HAAG (ACP)

Commissie bepleit aanleg 50 duizend hectaren bos extra

DEN HAAG — In de komende 25 jaar kan er voldoende extra bos aangelegd worden als de overheid het voorzet.

Veel aandacht in de pers.....

sen de verschillende overheden en particulieren dienen specifieke aandachtspunten te zijn. Onder het voorzitterschap van de heer mr. ir. F. Rauwenhoff gaat de Commissie aan de slag. De overige leden zijn de heren: drs. G. van Aardenne, A. Brouwer, W. Meijer en prof. dr. ir. P. Veltinga.

Is extra bosaanleg mogelijk?

De Commissie concludeert dat de mogelijkheden voor extra bosaanleg inderdaad aanwezig zijn, als de overheid de moed heeft om nieuwe wegen in te slaan. Politiek en ambtelijk apparaat zullen echter ongebruikelijke stappen moeten zetten om de noodzakelijke randvoorwaarden te scheppen. Het rapport bevat 26 aanbevelingen voor zowel overheid, bedrijfsleven als particulieren. Extra bosuitbreiding in Nederland is gedeeltelijk een kwestie van geld en ook een kwestie van politieke keuzen. Aan het bedrijfsleven en particulieren vraagt de Commissie een bereidheid om te participeren in bosaanleg. Een 100% financiering uit de markt is echter niet haalbaar. Er zal tevens een gedeeltelijke financiering door de EG en de nationale overheid nodig zijn. Op zich mag dat geen bezwaar vormen, want ook het voortzetten van landbouw op dezelfde grond kost de overheid en de EG geld. „Bovendien hebben we in Nederland meer behoefte aan bos dan aan graan”.

Waarom meer bos?

Er zijn diverse redenen om in ons land meer bos aan te leggen. Om meer natuur te scheppen, voor de recreatie, en om het hout te produceren dat we anders uit het buitenland moeten halen. Maar ook de milieu-argumenten voor bosaanleg worden steeds belangrijker. Bos is een effectieve manier om een deel van de geproduceerde CO₂ vast te leggen. Bovendien levert het natuur die betaalbaar is. Daarnaast is bos een maatschappelijk zinvol en rendabel alternatief voor de landbouw. Goed beschouwd is bosbouw dus een schoolvoorbeeld van duurzame ontwikkeling. Natuur, milieu en de produktie van een schone en vernieuwbare grondstof gaan er samen.

Op welke manier meer bos?

Waar minder geld beschikbaar is, is het zaak om bosaanleg via andere wegen te stimuleren. Daarvoor zijn drie voorwaarden nodig:

1. Een "multi solution" benadering is vereist. Omdat bosaanleg een oplossing biedt voor verschillende problemen, is het ook reëel om verschillende instrumenten uit verschillende invalshoeken te combineren.
2. Er is een toereikende vergoeding voor beheerders van bestaand bos nodig. Want wie stapt er in de aanleg van nieuw bos als de overheid de functies van bestaand bos niet honoreert?
3. Participeren in bosaanleg moet aantrekkelijk worden. Op dit moment zijn de belemmeringen te sterk: te hoge grondprijzen en te lage exploitatiesaldi, aanleg van bos stuit nogal

eens op ruimtelijke bezwaren, subsidies zijn onzeker en het fenomeen bosbouw met de positieve aspecten van bos en hout zijn nog lang geen gemeengoed.

De nieuwe perspectieven

Bos kunnen aanleggen betekent dat bestaande principes op verschillende beleidsterreinen deels overboord moeten. Daarbij gaat het om principes op het terrein van: ruimte, natuur en landschap, landbouw en fiscaal beleid.

- * Wat ruimtelijke inpassing betreft, betekent het dat bosaanleg mogelijk moet zijn, tenzij daartegen zwaarwegende bezwaren zijn ("Ja, tenzij").
- * De landbouw zal uitgedaagd moeten worden om bosbouw als reëel alternatief te zien.
- * De lasten van bosaanleg dienen verlicht te worden. Dat betekent een aanpassing van fiscale wetgeving.
- * Een nauwe betrokkenheid van het bedrijfsleven is noodzakelijk.
- * Het verdwijnen van 300 ha bos per jaar is voortaan onaanvaardbaar. Maar als bouwplannen in bos gepaard gaan met de aanleg van een veelvoud van bos elders, dan moet men dat serieus overwegen.

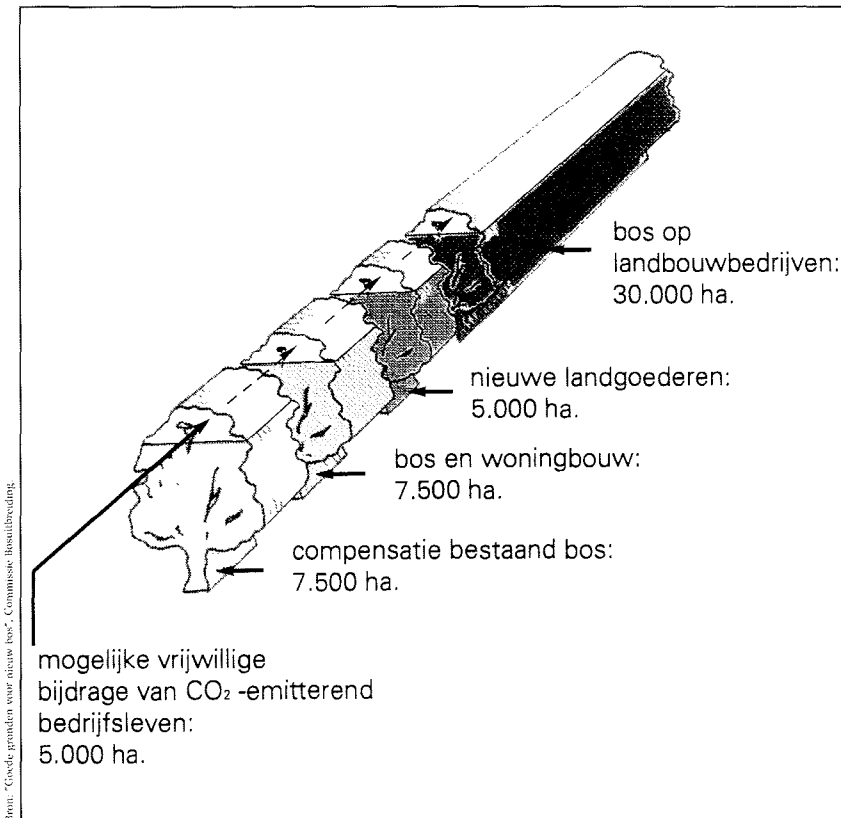
De taakstelling

De Commissie komt tot een indicatieve taakstelling vanuit de huidige situatie:

- 30.000 ha bos op landbouwbedrijven. De grond blijft landbouwgrond, want bosbouw is een alternatief voor de huidige bedrijfsvoering.
- 20.000 ha bos in de woonomgeving:
 - * 7.500 ha als compensatie voor gekapt bos
 - * 5.000 ha bos op nieuwe landgoederen
 - * 7.500 ha bos in combinatie met woningbouw.

Bos levert natuur die betaalbaar is

De 50.000 ha in beeld gebracht

Bos op landbouwbedrijven

Het aangepaste EG-landbouwbeleid biedt de mogelijkheid om drie vormen van bosaanleg op landbouwbedrijven te realiseren: tijdelijk bos in zeer korte omlopen (ongeveer 7 jaar), tijdelijk bos in wat langere omlopen (15-20 jaar) en blijvend bos. Gezien het meervoudige belang voor de samenleving geeft de Commissie de voorkeur aan blijvend multifunctioneel bos.

Voorwaarden zijn dat landbouwers bosbouw accepteren als deeloplossing van de landbouwproblematiek, dat zij voldoende financiële ondersteuning krijgen en dat bosbouw financieel zelfs aantrekkelijker wordt dan braakleggen. Bovendien mogen er geen problemen optreden met vergunningen en dient er een bepaalde afzetgarantie te zijn. Voor blijvend bos is er een hogere en langduriger vergoeding noodzakelijk, naast een fiscale maatregel.

Bos in de woonomgeving

Compensatiebos

Hier doelt de Commissie op bosaanleg ter vervanging van het bos dat plaatsmaakt voor andere belangen. De mate waarin compensatie wenselijk is hangt af van het belang: algemeen of particulier. Als bos moet verdwijnen voor het algemene belang is er een vereffening mogelijk van tenminste 1:1. Voor voorzieningen van pri-

vaat belang kan de compensatiefactor 1:25 zijn. Uiteraard zijn tussen beide uitersten verschillende varianten denkbaar.

Bos op nieuwe landgoederen

De Commissie ziet goede mogelijkheden om in deze tijd opnieuw een aantal waardevolle landgoederen te creëren. Dit met de inzet van particulier vermogen. Wel is het noodzakelijk dat de aanleg ruimtelijk mogelijk wordt gemaakt en dat er een fiscale stimulans komt.

Bos in combinatie met woningbouw

Door bosaanleg te verdisconteren in de grondprijs voor woningbouw, kan ook woningbouw een motor voor bosuitbreiding zijn. Hiervoor zijn een aantal maatregelen noodzakelijk: – voor gemeenten moet bosaanleg aantrekkelijk worden door een aanpassing van de uitkeringssystematiek van het Gemeentefonds. – het is noodzakelijk om het bouwen van woningen in bestaand bos incidenteel goed te keuren door het te combineren met de verplichting om elders een 25-voud aan nieuw bos aan te leggen.

Ondersteunende maatregelen

Fiscale maatregelen

De Commissie pleit voor een drietal maatregelen op dit terrein: fiscale vrijstelling voor blijvend bos, Natuurschoonwet-faciliteiten voor nieuw bos en de vrijstelling van overdrachtsbelasting bij de aankoop van grond voor bebossing. (De Natuurschoonwet houdt in dat onder bepaalde voorwaarden vrijstelling van vermogens- en successiebelasting mogelijk is voor vermogen dat is geïnvesteerd in een landgoed).

Vrijwillige bijdragen uit het bedrijfsleven

Deelname in bosaanleg door grote energieverbruikers is te stimuleren door dit fiscaal, of in de vergunningensfeer aantrekkelijk te maken. Verder zou het bedrijfsleven alvast op eigen initiatief kunnen deelnemen aan bosplantprogramma's. Denkbaar is een manier zoals de Samenwerkende Electriciteitsproductiebedrijven (SEP) dit gestalte geven via de Stichting Face (Forest Absorbing Carbon dioxide Emission). Participatie in bosaanleg kan bijvoorbeeld gehonoreerd worden in de heffingsgrondslag van de verbruiksbelasting op brandstof en in de vergunningen voor maximale uitstoot. Ook is het te verrekenen in een toekomstige taakstelling om de CO₂ uitstoot jaarlijks te verminderen.

De houtmarkt

Een goed werkende houtmarkt is essentieel willen particulieren zich inzetten voor bosuitbreiding in Nederland. Dit vraagt om een houtvoorzieningsplan dat een schakel vormt tussen hout-

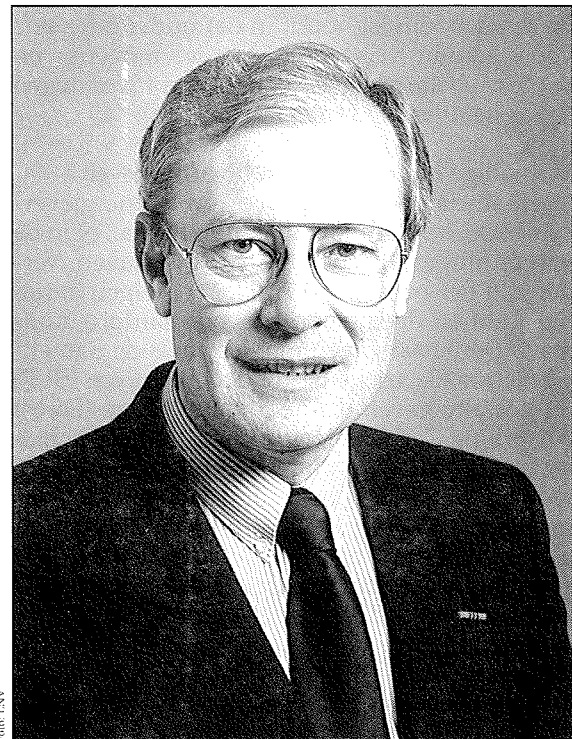
verwerking en bosbouw. De Commissie adviseert bosbouw, houthandel en houtverwerkende industrie om in samenwerking de bedrijfskolom hout te versterken. Dat kan door het tot stand brengen van marktinformatiesystemen, integraal ketenbeheer, inspelen op technologische ontwikkelingen in de verwerking en toepassing van het hout en het stimuleren van nieuwe houtverwerkende bedrijvigheid in kansrijke gebieden.

Bedrijfsvoorlichting

In het advies komen bij de bosuitbreidingsplannen nieuwe boscigenaren in beeld. Zij hebben kennis nodig over bosbouw en over de verwerking en de afzet van het hout. Dit vraagt om kennisoverdracht. Het succes hiervan bepaalt mede de mate waarin de nieuwe doelgroepen voor bos te interesseren zijn. De Commissie pleit dan ook voor een krachtige bedrijfsvoorlichting¹⁾.

Reactie SBH op het rapport

De Commissie heeft als een wervelwind een creatief en inspirerend advies op tafel gelegd. Alle bewindslieden brachten dit naar voren in de aanbieding op 14 januari jl. in Nieuwspoort. En daar bleef het niet bij. Staatsecretaris Gabor verzekerde de Commissie dat het merendeel van de adviezen positief zal worden opgepakt. Bovendien zal hij eraan werken om daar op korte termijn uiting aan te geven. De beide ministers An-

Gabor: "Het merendeel van de adviezen zal positief worden opgepakt"

driessen en Alders gaven het belang aan van snelgroeiend hout voor de energie-opwekking. Daarnaast belichtten zij de noodzaak van het aanboren van nieuwe markten. Minister Alders

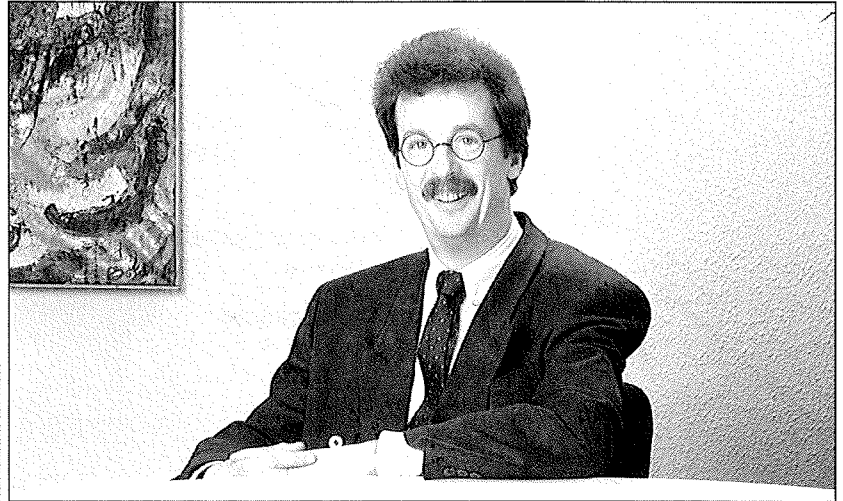

Foto: ministerie van VROM

deed dit vanuit de invalshoek milieuvriendelijk bouwen. Nieuwe markten zijn nodig "om mensen te laten zien dat het anders kan". (VROM wil in 1995 het gebruik van hout in de bouw met 20% vermeerderd hebben). Het Ministerie van EZ zal zich nadrukkelijk gaan bezighouden met de vraagzijde van het hout uit deze extra bossen. EZ zal daarbij optreden als "market maker". Het verheugde ons zeer dat minister Alders de doelstellingen van de Stichting ondersteunde door erop te wijzen dat het actie voeren voor duurzaam bosbeheer in andere streken vraagt om een verplichting tot bosaanleg in eigen land. Daarnaast bepleitte hij een nieuwe functie van de landbouw. "Geef de hectares die niet gebruikt worden een nieuwe functie. Set aside als uitdaging in het licht van innovatief natuurbeheer". De minister noemde verder de rol van bosaanleg in het klimaatbeleid, want bossen binden CO₂. "Ook al kan het gerelativeerd worden in betekenis, het klimaat moet het hebben van veel kleine dingen die samen weer grote prestaties gaan leveren. Dus die 50.000 ha zal er zeker moeten komen"!

Alders: actievoerend Nederland verplicht zich tot bosaanleg op eigen grond

Voorwaarden voor extra bos:

De Commissie Rauwenhoff noemt als een van de voorwaarden voor nieuw bos dat participeren in bosaanleg aantrekkelijk moet worden. Dit zouden wij als Stichting opnieuw willen benadrukken. Ruimtelijk gezien is het "ja, mits-principe" naar ons idee dan ook een goede zaak. Bovendien zal het zwabberende subsidiebeleid van de regering spoedig tot het verleden moeten behoren. Het telen van bomen vraagt immers om financiële zekerheid op lange termijn. Beleidswijzigingen zoals bijvoorbeeld het verlagen van

de set-aside-premie van gemiddeld fl.1.850,- naar gemiddeld fl.1.400,- per hectare in 1991, lieten een daling van bijna 100% zien in de animo voor bebossing in het noorden van ons land²⁾. Ook onderschrijven we van harte de voorwaarde dat een toereikende vergoeding voor beheerders van bestaand bos noodzakelijk is.

Rol van de landbouw:

Kijken we naar de financieringsvoorstellen van de Commissie waar het gaat om aanleg van blijvend bos door óf overheid óf landbouwers, dan valt het volgende op: uit de berekening blijkt dat de bosaanleg de overheid fl.55.000,- per ha kost. Bosaanleg door landbouwers zou de staat fl.10.500,- per ha kosten (beide bedragen zijn exclusief beheer). Het verschil in de bedragen komt doordat de overheid eerst grond moet aankopen. Voor het rijk is het dus aantrekkelijker om landbouwers bos te laten aanleggen. Overigens tekenen we hierbij aan dat de Commissie rekent met nominale bedragen, dat wil zeggen zonder rekening te houden met geldontwaarding. De overheidsbijdrage aan de landbouw zou verdubbelen als we uitgaan van een reëel bedrag gebaseerd op een gemiddelde jaarlijkse inflatie van 5% en een rente van 10%. Maar ook in dit laatste geval blijft het voordeel voor de overheid zeer groot. Volgens het rapport zal de landbouw in de geplande 25 jaar 3% van haar areaal moeten op-

plicht! Maar, ook al zou de totale 50.000 ha bos aan de 2 miljoen hectare landbouwbougrond onttrokken worden, dan nog is het percentage gering. Bovendien blijkt uit het WRR-rapport dat er in de toekomst, afhankelijk van het te voeren landbouwbeleid, grote arealen (300.000 tot 1.1 miljoen ha) voor bosbouw beschikbaar zou kunnen komen.

Woningbouw en bos:

Wat de bebossing in combinatie met de woningbouw betreft zijn de uitspraken van de Commissie opzienbarend en uitdagend. Tot nu toe zien we bij gemeenten en provincies immers een uitermate terughoudend beleid op dit terrein.

Houtteelt en energievoorziening:

Commissie én bewindslieden leggen de relatie tussen houtteelt en energievoorziening. De SBH voerde in het verleden meerdere onderzoeken uit op dit terrein (de produktie van biomassa door korte omloopbossen³⁾ en het gebruik van resthout en oud hout voor energiedoeleinden⁴⁾). De laatste tijd is de belangstelling voor deze energiebronnen weer sterk toegenomen. Zo onderzoekt de NOVEM bijvoorbeeld de mogelijkheden om hout in te zetten bij de energieproduktie en heeft de EPON besloten om een van haar kolengestookte centrales geschikt te maken voor het bijstoken van hout. Uitestekend dat de Commissie inhaakt op ontwikkelingen die op gang zijn!

De houtmarkt:

De aanleg van extra bos heeft gevolgen voor de verwerkingscapaciteit van het hout. Het ministerie van EZ heeft toegezegd te werken aan de ontwikkeling van de markt. Dit vraagt om een actueel beeld van de huidige situatie, waarvoor marktonderzoek, analyse van knelpunten en het aangeven van mogelijkheden noodzakelijk is. Deze marktkennis vormt de basis voor het aantrekken van nieuwe verwerkingsmogelijkheden, bijvoorbeeld hoogwaardig plaatmateriaal (MDF/OSB), milieuvriendelijke celluloseontsluiting en de produktie van constructiehout. Het marktinformatiesysteem van de SBH kan hieraan zeker een bijdrage leveren.

Plantmateriaal:

Voor de bosuitbreidingsplannen is het nodig dat kwalitatief hoogwaardig plantmateriaal op tijd beschikbaar is. Dit vraagt enerzijds om een goede planning bij de kwekers, maar anderzijds om de garantie dat het plantsoen inderdaad wordt afgenomen. In de afgelopen jaren zijn kwekers immers herhaaldelijk in de problemen geraakt omdat de geplande bebossing niet of veel later plaatsvond. Jammer genoeg doet de Commissie op dit punt geen uitspraak.

Andriessen: EZ als "market maker"

offeren. Het komt blijvend ten goede aan de samenleving in de vorm van bos. De Commissie stelt dat bij de bebossing van landbouwbedrijven geen grond aan de landbouw onttrokken wordt. Dit roept bij ons vraagtekens op waar het gaat om blijvend bos. Bij blijvend bos krijgen de "bosboeren" immers te maken met herplant-

Bedrijfsvoorlichting:

Bij de bebossing van landbouwbedrijven zijn "korte omloopbossen" een van de drie voorgestelde mogelijkheden. Deze vorm van bosbouw vraagt specifieke kennis van boomsoorten en teeltwijzen. De kennis die de SBH hierover heeft³⁾ is in te zetten in de krachtige bedrijfsvoorlichting waar de Commissie in haar laatste aanbeveling voor pleit.

uitdrukking dat natuur, milieu en produktie in bosbouw samengaan. Wij stellen vast dat de voorgestelde bosuitbreiding kan stoelen op een breed maatschappelijk draagvlak, waaronder de milieubeweging. Veel staat of valt echter met de financiële invulling van het plan. Daarnaast willen we er bij de regering op aandringen om ook de adviezen van de Commissie Functiebeloning voor het bestaande bos serieus te nemen. Als de

Bron: "Goede gronden voor nieuw bos", Commissie Bosuitbreiding.

Het is noodzakelijk om het bouwen van woningen in bestaand bos incidenteel goed te keuren

Afsluitend:

De Stichting Bos en Hout is blij met dit advies. Niet alleen omdat het pleit voor meer bos, maar ook omdat er diverse belangrijke ministeries direct bij betrokken zijn. Het rapport brengt tot

regering de adviezen van de Commissie Rauwenhoff wil volgen, zal het daarom bij de komende begrotingen additionele middelen beschikbaar moeten stellen. Zoniet, dan zal de politiek haar verantwoordelijkheid moeten nemen. Wij zouden willen stellen: als op de financiële punten alles bij het oude blijft, dan komt er géén extra bos!!!

*Ir. L.J.M. Dielen
M.C. van Nieuwkuyk*

¹⁾ Bron voor dit Bos en Hout Bericht: Goede gronden voor nieuw bos Commissie Bosuitbreiding, 1993

²⁾ De teelt van snelgroeïend hout op landbouwgrond Stichting Bos en Hout, 1991 Houtteelt op landbouwgronden, de resultaten van een onderzoek, Bos en Hout Berichten 1991, nr 2

³⁾ Energiehout?, Bos en Hout Berichten 1992, nr. 6

⁴⁾ Resthout en oud hout in Nederland VROM/Stichting Bos en Hout, 1992 Verwerking afvalhout levert bijdrage aan beperking broeikas effect, Bos en Hout Bericht 1992, nr. 9

© Uit deze publicatie mag niets overgenomen worden zonder schriftelijke toestemming vooraf van de Stichting Bos & Hout.

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5, Postbus 253
6700 AG Wageningen
Tel. 08370-24666

SBH